

381.

381

/1

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

381

Uppt. av Otto Sonesson

Anmärkingar:

efter Alvad, Sk.i Vilau.trav på F. F. III + julfirande.

Första vördagen bestämdes före enskiftet på bystämmen på grund av att jordstyckena lägo sprudda om varandra och därför skulle man börja värbetet alla på en dag.

2. Till ärterna skedde den första plöjningen, och detta skulle ske så fort att tillhöck med nattnet sprang i fårorna efter. Kornet såddes då på rönnträdet blomnade. Lin och betor såddes i mitten av maj och Bönorna sattes på (s)

2. "bededan" den 27 maj. Rågen skulle vara sådd senast den 7 sept. men kunde även säas senare. Ett år hade Ålstads präst antecknat i kyrkböckerna att det var så vackert väder i november så då såddes råg. Gårdslingen förse-gick efter midsommar, dessförinnan skulle fåren och gässen arbeta brädorna. Man fiskade första gången till sågillet.

3. Om våren när man tog ut redskapen skulle man köra över yran med ådret och man skulle även sitta på stogen och äta "kavringar". Första dagen man sådde horn erhöles pannkakor till kväll och när man hade tillsatt stenkakor.

MF 3/10-79

3, 3

Uppt. av Otto Sonesson

Anmärkingar:

efter Motad Skärre

4. Väderleken för månaderna bestämdes efter juldagarna, veckans efter fredagen och söndagen. "Fredagen kommer med nästa veckas väder" såvida inte söndagen fördärvar det. Regnar det före först måssa så blir det regn hela veckan.

Sådant vädret är om våren sådant blir det om hösten.

5.

6. Vårarbetet präglades under högljutt sång och rop troligen för att skräm-
ma bort spöken. Lågille firades

4. efter sädden med dans. Då brukade
spelmännen, "Viltarna från Ugglarp", spela
på de större gårdarna. De spelade och brättes
så att det gick vilt, därav kommer namnet
på spelmännen. Då skulle man även
gå omkring lotterna och röka.

5. På länge som groderna kväka före
"fruedan" så länge skall de tiga efter.
Det skulle nämligen bli kallt efter.

6. Första "torsdagen i tor" sätter kranan
sin fot på skänsk jord. Den dagen
sick man ej lända gus. ty då flög kra-
nan från ruban.

Uppt. av Otto Bonesson

Anmärkingar:

efter

i

Skåne
Västadön
Skriftsld

9. Majfirandet har på senare tiden tämligen legat nere i Ålstad. Väst sista gången det sjöngs maj i Ålstad var år 1861.

Man samlades vid kyrkan (morgon) den 18de april och sjöng majvisan och fadersvärdet först på annexhemmanet.

Sedan delades sängerskaran, vilken bestod av alla socknens drängar och åbosoner, i två grupper för att gå och ^{sjunga} maj i alla socknens gårdar och hus. På alla ställen de sjungo fingo de gåvor i natura med undantag av Ture Brunelius på Carlotten

lund. Han gav en riksdaler. Och
för hans fru, som bodde på den andra
ändan av boningslängan, spögs det även
för, också hon gav en riksdaler.

På morgonen samlades de båda singlar-
skarorna för att gemensamt spanga inne
på den gården där gillet skulle stå.

Det serverades då "dovre" (frukost).

När det senare blev tillsatt skulle maj-
ridlet stå där. Tillet bestod av "länge-
fisk och risengröd" samt äggkaka, ägg-
röra, kokta- och stekta ägg samt smör
och bröd. Dessutom fanns där bränn-
vin och romtoddy. Socknens pigor
skulle naturligtvis också vara med. Ty
det var dans efter "klernett" och "fijäl".

Uppt. av *Otto Sonesson*

Anmärkingar:

efter

i

8. Mayvisan som sjöngs i Ålstad 1861 lydde så här:

1. God afton om ni hemma är!

Maj du är välkommen!

Förlåt oss om vi väcka er!

Glädjens Gud för en så jufflig sommar

2. Vårt skrov har fått så grön^{en} en topp

Maj är välkommen.

Siddén opp, sätt kaffe-pottan på

Glädjens för en så jufflig sommar

Efter majvisan sjöngs på bättre ställen
ett fadervårssrim.

O Fader uti ängla-cor.

Maj du är välkommen!

Vi äro dina barn på jord.

Glädjens Gud för en så jufflig sommar.

Ditt namn det helgat vare här

I liv och lära, fjärr och när

Ditt rike komme ned i fred

Till oss i nåd och kärlighet

Din viljen ske på jordene.

Som den i himlen sker.

Giv oss i dag vårt daglig bröd
Att vi ej svatta i vår nöd

Uppt. av *Alf Sanner*

Anmärkingar:

efter

i *V. Ahlström*

8.

Förlåt vår skuld, o Herre kär
 Som vi dem gör, oss skyldig är

Led ej oss så i frestelse!
 Vi jubla övervinare!

Fräls oss från ondo nådelig
 Från syndens stäm, oss skadelig!

Ty ditt är riket och all makt.
 May det är välkommen!
 Beskydda oss våldelig med din makt!

Glädjens Gud för en så gyllig sommar!

Efter fader vårummet sjöngs salmverset:

"Välsigna årets gröda och vattna du vårt land
Giv oss nöd torftig föda, välsigna sjö och strand
Av himlen dryper fetma bespirande vår jord.
Och flöde livets sötnä till oss av livsens ord"

När detta sjungits bjöds sångarskaran brännvin. Under förfriskningarna togs ett och annat skämtvers, t. ex. om den kvinnliga ungdomen var ält för mycke påflugen:

Nästa år vi kommer igen.
Så står där en vaggan vid pigornas säng

Uppt. av Otto Sonesson

Anmärkingar:

efter V Alsterlund

i Skogsteds län

P. Efter förfriskningarna avtågade
sångarskaran, sjungande en avskeds-
vers, vars lydelse berodde på det mottagande
de fått. Den "goda" avskedsversen lydde:

Vår skog har fått så grön en kaff
Och alla gröna ängar.

I soven sött! Vi be god natt!

I soven gott i era sängar.

Men hade icke mottagande varit som
det borde, sjöngs de två sista raderna:

12.

Så sov, så sov, du lade stud
Tills "krågor" och ramnar ara di ud

9. Midsonnmar firades med majstång.
Då skulle byaspelsmännen spela med
"figelochet" (dragspel).

~~XXVII~~

1313

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av *Otto Sonesson*

Anmärkingar:

381

efter

i

Förberedelserna till julen och julfirandet
i min hembygd för 50 år sedan.

Till förberedelserna hörde slakt, bak, brygga
kussstöpning, julbak och rengöring.

Slakt och rengöring tillgick som nu.

Vid bakningen baktes tre bakningar
därvid en bakning florsikt, en bakning
"kavringar" samt en bakning groft.

Kavringarna fläcktes och förhades varvid
de höllo sig till påsk. På samma gång
om det grova brödet sattes in i ugnen sattes
även steken in. Av kakor baktes huvudsakligen klenetter.

Brygden tillgick på följande sätt.
Man slog en släppa malt och sedan

varmt vatten i ett kar, i vilket fanns ett hål i botten och i detta sattes en stake med en flätad halmviska, varefter ödet rann genom halmviskan ner i ett annat kar. Vatten slogs på tills det blev som man ville ha det.

Vid gessjöföningen slogs varmt vatten en balja, taljen smältes och slogs ovanpå. Kehen snoddades och sattes på en pinne. Doppades sedan i taljen, hängdes därefter bort på ett svalt ställe. När det blev svalt doppades det igen och så fortsatte man tills fjöckleken erhöles. Vid stöjningen av bregrenafuset brycktes brevar och tillsammans i de nedersta ändarna därvid erhöles bregrenafuset.

Luciadagen som infaller 13 december firades ej särskilt festligt.

På julaften erhöles färsk soppa till middag. Vid bretiden lades vit duk på bordet. Elken ej fick tagas bort under hela julen.

Uppt. av Otto Jonsson

Anmärkingar:

efter

i

Därefter sattes två hus på bordet, ett på vardera bordändan. Det översta sattes för hushufvudet och det nedersta för hushjelpen. För den som huset först brann ned, skulle enligt folktron dö först. Och sedan lade man två bröd ovanpå varandra mitt på bordet.

Klockan 6 samlades alla kring bordet och då erhöles fisk och gröt, stek samt julkakor. Efter maten fick fjänarne var sin så kallade "julahög" bestående av ett fint bröd, två stycke stek, stycke sylta och kakor, klenheter och plättar. Sedan lästes aftonböner och

sjöngs salmer. Värefter man över-
gick till nöjen, jullekar och kortsyret vilka
hågingo till sent på kvällen. Innan man
gick till sängs erhöles s. k. "naddra" som
bestod av smörgås, sylta och rödbetor vilka
icke skulle borttagas utan stå kvar till
juledagsmorgon och då avätas jämte öl
röt. Till juledagsmiddag äts färsk soppa
och till kväll sylta och rödbetor. Annandags-
juls morgon erhöles stekt blodkorv varefter
man vid de andra måltiderna mera över-
ick till det alldagliga. Till nyårs- och
trettonafton erhöles samma slags mat till
kväll som på julafton.

Julgran och julkärve hade man icke.
Trettondedagen skulle tregrenaljusets tändas
På trettondedagen skulle även alla gluggar
"klinas med gröd" (människohopprens) då
man även spela kort och pepparnötter vilka
stgjordes av klendeg.

Uppt. av *Otto Sonesson*

Anmärkingar:

efter

i

*Skane
Glytts h.k.
Väststad*

Julafton skulle man gödsla ut under krea-
turen där sopades då rent överallt och där-
efter ströddes bra ty under alla helgdagar
na fick man ej gödsla ut. Gödningen
skulle försigga grundligt ty enligt folk-
tron skulle fädernas andar komma om
natten och se hur man skötte sig.

^{skulle} Annandag ~~skulle~~ horna hava salt samt
bestros med aska för att de ej skulle
få löss. Julafton skulle gässen äta ryssen
i vilhet låg "gniersten" och sax för de
inte skulle bli förhärade. Nyårs- och
trettonafton gödsledes lika omsorgsfullt
som julafton.

På julafton skulle man även ställa till nyttåg ett sådant var t. ex. att gå med grisfoten vilket tillgick sålunda att man gick eller red till en granne med en grisfot och gav den åt husfadern under orden: "gnaga av alla benen och skicka dem tillbaka igen"; varefter man skyndade sig ut igen ty fingo de tag i honom. Då skulle han själv gnaga den och taga en sup för varje ben, men annars skulle husfadern gnaga den och skicka den tillbaka.

På med fågeln var också ett nyttåg som brukades, detta tillgick på så sätt att man gick till grannen med en fågel och slapp in denna genom fönstret, denna flög då på huset och släppte det.

På julafton brukade man även ropa "världom" (bagglom) och "gimmerlom" då drängarna och pigorna skulle vringa om kapp mer i fårhuset och ropa pigorna på "världom" och drängarna på "gimmerlom".

Uppt. av Otto Sonesson

Anmärkingar:

efter

i

Den som då blev värst att ropa så skulle det bli flest lamm av den sorten. Ibland sprände drängerna ett rep över gården och lät pigorna springa först och dessa föllo då när de kommo till repet.

Man gick även årsgång, man gick då ut om kvällen och skulle se vem som satt huvudlös för den skulle dö innan årets slut. Pigorna skulle titta i brunnen för att se vem de skulle få till fästman.

Fulotta fanns på den tiden g. utan först i senare tider. Jul- och nyårsdagen var för heliga att laga bort

utom till kyrkan där så många som kunde skulle det. Trettondedagen firades
särskilt festligt.

Emmelan helgdagarna skulle pojorna gå på "hardegille" då de gingo till grannarnas för att hara ull. tiden underhålls då med skämt och historier av vilka flera äro uppdiktade av Eva Vigström.

Emmelan helgdagarna skulle man även "riva fjär", då samlades pojor och drängar kring ett bråg med fjäder i för att riva fjädern från grennan. Detta arbete präglade om kvällarna.

Här förekom även skämt på så sätt att man "skicka pojken till grannen att låna en fjärtryckare" till att trycka fjädernsammans med. En gång hände det

man lade en sus hund i säcken sade till honom: "När du nu kommer så töm säcken i fjädern." Pojken som ej visste vad han fått, utan när han kom hem tömde han säcken i fjädern.

Uppt. av *Otto Sonesson*

Anmärkingar:

efter

i

På gästbuden erhöles stek, höns-
frickase, rödgröt romtoddy och brännvin-
gök.

De lekar som förekommo om
julen bland andra "sko blacka", kryg
"krypa till sista", kitta stjärnor.

Sko blacka tillgick på följande sätt.
Man lade en rund stång på två
stolar en sätter sig däreför på denna
med benen sträckt längs stängen. för
sedan en häyp i handen för att med
denna slå ner två brätkrika som
sattes på den ena stolen.

"Krypa till sissa" tillgick så att man band för ögonen. på den som skulle göra det; fick en "pråsa" i handen för att krypa omkring på och försöka tända ett annat ljus som stod på golvet.

"Kika stjärnor" då kröp en ner i en tunn fick ett såll över sig varefter man skulle räkna stjärnorna och innan viste av det slog man en spann vatten över honom.